



Justiitsministeerium
Suur-Ameerika 1
10122 Tallinn
Brigita Rastas (Brigita.Rastas@just.ee)

07.02.2024.a.

ARVAMUS autoriõiguse seaduse (AutÕS) muutmise seaduse väljatöötamiskavatsuse suhtes

Autoriõiguse seaduse kaasajastamist võib pidada igati tervitatavaks. Sellega seoses võib välja tuua järgneva:

- 1) **Erakopeerimise tasu jaotamise süsteem.** Kuna erakopeerimise tasu on oma olemuselt õiguste omajatele kuuluv hüvitis, siis peaks riigi roll selle jagamisel piirduma selge õigusliku raamistiku loomisega. Riik (Justiitsministeerium) ei peaks olema erinevate õiguste omajate gruppide vahel lepitaja või vahendaja rollis. Õiguste omajate omavahelised ebakõlad on võimalik lahendada ebakõla kohtumenetluses.
Eelnev ei tähenda, et ei peaks olema selged eeskirjad, kuidas õiguste omajad peaks tasu jaotama. Üheks sisendiks jaotusele saaks kindlasti olla turu uuring.
- 2) **Blokeerimismeede.** Tegemist on meetmega, mis võib potentsiaalselt riivata sõna- ja väljendusvabadust. Samas lasub riigil kohustus tagada intellektuaalomandi kõrgetasemeline kaitse. Kui liikuda edasi blokeerimismeetme kehtestamisega, siis peaks kaaluma lähtumist **taotleja vastutab printsiipest**. See tähendab, et kui õiguste omaja taotleb blokeerimist, siis ta peab olema oma õiguste rikkumises kindel (n.ö igaks juhuks taotluste esitamine peaks olema välistatud). See tähendab, et blokeeritav veebileht ongi 100% piraatlusele spetsialiseerunud. Sellest tuleneb, et taotleja peab ka vastutama kahju eest, mida ebaõige taotlus tekitab. Kuna blokeerimine seondub demokraatliku õigusriigi jaoks delikaatsete teemadega nagu väljendusvabadus, siis ei peaks olema nii, et ebaõigele taotlusele ei ole mingeid järelemeid. Õigused (õigus taotleda blokeerimist) ja vastutus (vastutus ebaõige taotluse eest) peavad olema tasakaalus ja sümmeetrilised. Kui õiguste omaja teab kindlasti, et tegemist on piraatveebilehega, siis ei peaks olema probleem ka oma taotluse eest vastutuse aktsepteerimine. Teoreetiliselt võib vastutus väljenduda nii kahju hüvitamises, kui ka edasi blokeerimisõiguse piiramises.
- 3) **Autoriõiguse komisjon.** Autoriõiguse temaatika on oma olemuselt laiem ning seondub kogu intellektuaalse omandi institutsionaalse ökosüsteemiga. Valdkonna seadusandlusega tegeleb Justiitsministeerium, Patendiametilt eeldatakse samas valdkondliku kompetentsikeskuse rolli. Lisaks on veel EASi ja KredExi ühendasutus, mis samuti tegeleb intellektuaalse omandiga. Siinkohal olekski vajalik vaadata läbi nimetatud asutuste institutsionaalsed rollid ja eesmärgid. See annaks kontseptuaalse baasi mõtestada ka autoriõiguse komisjoni rolli intellektuaalse omandi institutsionaalse ökosüsteemis.
- 4) **Autori isiklike õiguste teostamise teema.** Autoriõiguse seaduse ning selles sisalduv isiklike õiguste kataloog on oma olemuselt universaalne ning see laieneb üldjuhul kõigile teoseliikidele. Tartu Ülikooli intellektuaalse omandi juristi Reet Adamsoo'lt saadud sisendi alusel saab öelda, et isiklike õiguste toestamine on jätkuvalt ülikoolidele probleem teaduspõhise ettevõtluse kontekstis. Üks võimalik lahendustee oleks isiklike õiguste kataloog piiramine nii, et teose muutmine, mis ei riiva autori au ja väärikust, jääks sellest välja. Samas puudub huvigruppide osas selles osas konsensus. Võimaliku alternatiivse

lahendusena, mis tooks kaasa suurema õigusselguse, oleks reguleerida isiklike õiguste teostamise kolmanda isiku poolt. Praegu eksisteerib õiguspraktikas erinevaid lahendusi. Näiteks nähakse mõnikord lepingus ette isiklike õiguste ainulitsents, mis ei pruugi olla kooskõlas isiklike õiguste võõrandamatuse põhimõttega. Seega võiks autoriõiguse seadus näha printsiibis ette, et seadus lubab leppida kokku isiklike õiguste teostamise kolmandate isiku poolt või autor saab loobuda isiklike õiguste teostamisest, kui õiguse olemusest ei tulene teisiti. Samas ei saaks kokkuleppega loobuda autori au ja väärkuse kaitsest. Kokkuvõtvalt võib öelda, et isiklike õiguste teostamise temaatika vajab jätkuvalt tähelepanu.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Aleksei Kelli

Intellektuaalse omandi õiguse professor

Tartu Ülikooli õigusteaduskond